

УДК 330.341.424(477)

### РОЗВИТОК ІНДУСТРІАЛЬНИХ ЦЕНТРІВ ЯК ОСНОВА ПОДОЛАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ В УКРАЇНІ

*Дикань В.Л., д.е.н., професор (УкрДУЗТ)*

Сьогоднішня економічна ситуація в Україні є вкрай тяжкою та не прогнозованою. Багаторічна економічна і на її фоні політична, воєнна та соціальна кризи, які наразі вже мають глибокий, системний характер, яскраво демонструють той факт, що інноваційного прориву, задекларованого в ряді програмних документів, в Україні так і не відбулося. Навпаки, спостерігається подальше занурення країни «в стадію економічного паралічу», відбувається руйнування основ її функціонування. Беззаперечним є той факт, що поглиблення кризи в українській економіці протягом 2013-2018 років пов'язане з реалізацією Росією елементів політики інтервенції. Однак, загострення воєнно-політичної ситуації на Сході України, анексія і окупація частини українських територій та введення Росією заборони на ввезення української продукції є негативними обставинами і не єдиними причинами продовження низхідної динаміки переважної більшості макроекономічних показників, яку демонструє економіка країни протягом останніх років. Зокрема, щорічно спостерігається скорочення рівня номінального ВВП країни в доларовому еквіваленті (у 2016 році розмір ВВП України становив 93270 млн. дол. США, а у 2013 році - 183310 млн. дол. США) [1], збільшення рівня безробіття (у 2017 році - 9,9 %, а у 2013 - 7,7 %) [2] та інфляції в країні (у 2017 році - 113,7 %, у 2013 році - 100,5 %) [3].

Природа та особливості українських кризи мають внутрішній характер і виражають протиріччя трансформаційного періоду розбудови власної економіки. По-перше, стартову основу для реалізації моделі «відстаючого» зростання економіки України було закладено у зв'язку з нехтуванням основних законів суспільного розвитку, зокрема тих із них, що стосуються спеціалізації та кооперування виробництв, грошового обігу, зростання продуктивності праці та забезпечення відповідності

виробничих відносин рівню й характеру розвитку продуктивних сил. Адже в перші роки незалежності країни відбувалося саме руйнування усталених виробничо-технологічних зв'язків підприємств, масова емісія непідкріпленої товаром грошової маси та відмова від нормування і перехід на контрактну основу оплати праці. Віддзеркаленням таких непродуманих реформ стало масове банкрутство підприємств, гіперінфляція та різке падіння рівня життя населення. З іншого боку, підґрунтям для ускладнення економічної ситуації стали приватизаційні процеси в країні. Відсутність повноцінної законодавчої бази та плутанина в приватизаційних реформах створили додаткові можливості для численних зловживань і призвели до грандіозного переділу власності в країні. Як наслідок, увесь спадок колишнього Радянського Союзу через офшори та різні інвестиційні фонди перейшов до рук кількох десятків наближених до глави держави олігархічних груп і став підконтрольним приватним комерсантам. Фактично, в результаті такої «варварської» приватизації, зростання корупції та олігархізації, некомпетентного управління соціально-економічними реформами в країні, Україна втратила свій найпотужніший економічний арсенал - науково-виробничий потенціал багаточисленної кількості промислових підприємств і наукових комплексів. Через щорічне скорочення обсягів промислового виробництва Україна протягом лише перших дев'яти років власної незалежності втратила майже 60 % ВВП [4] і отримала сировино орієнтовану структуру економіки з низьким рівнем доданої вартості.

Сьогодні економіка країни особливо гостро відчуває наслідки непопулярних ринкових реформ, що в підсумку зумовили знищення промислового потенціалу України. Зруйновано не лише такі галузі промисловості, як мікроелектроніка, верстатостроювання, але й знаходиться на межі виживання весь машинобудівний комплекс, хімічна та нафтохімічна промисловість, деревообробна та металообробна галузі. Як констатує Є.К. Марчук в [5] «Україна у радянські часи володіла 40% союзного потенціалу у галузі кібернетики, мала потужну наукову і

конструкторську базу, високотехнологічне виробництво». На фоні стиснення промислового комплексу знизилися і бюджетні надходження, зникли перспективи конкурентоспроможності і настала повна технологічна деградація. Як наслідок спостерігається деіндустріалізація всіх сфер економіки країни, а технологічний занепад зробив Україну надзвичайно вразливою до глобальних економічних потрясінь і відповідно, залежною від кредитної підтримки міжнародних фінансових інституцій.

В значній мірі стрімкий технологічний регрес став підсумком усунення держави від формування та реалізації інноваційних ініціатив, підтримки розвитку високотехнологічних галузей в країні. Знижується не тільки інноваційна активність промислових підприємств, але й значно зменшується кількість створюваних інноваційних технологій, що відносяться до останніх світових досягнень. Через обмеженість фінансових ресурсів підприємств та відсутність державної підтримки інноваційних розробок в країні, а також платоспроможного попиту на них відбулося згорання діяльності ряду стратегічно важливих науково-дослідних та інноваційних установ, відтік ключової складової національного багатства – інтелектуального потенціалу України. Сьогодні відтік інтелектуального потенціалу набув масштабів лиха для української науки: з країни в пошуках кращих умов життя емігрують висококваліфіковані науковці, інженери, а останнім часом і талановита українська молодь. Так, лише в Німеччині наразі вже навчається і працює майже 25 тис. українських науковців, що отримують грантову підтримку для власних наукових досліджень [6], а троє із п'яти українських випускників прагнуть покинути країну для отримання вищої освіти за кордоном [7]. Отже, такі процеси втрати потужного інтелектуального та науково-виробничого потенціалу країни є черговим підтвердженням того, що криза в Україні є наслідком провалу державної політики економічного розвитку країни.

Економічна криза не зупиниться сама по собі і надалі поглиблюватиметься за умови відсутності ефективного державного втручання. Єдиний «рецепт» перетворення

України в високотехнологічну конкурентоспроможну державу полягає у відродженні могутнього промислового потенціалу за рахунок створення системи багатофункціональних індустріальних центрів в країні. Розміщуючись вздовж системи національних МТК, такого роду індустріальні центри мають стати своєрідними майданчиками активізації інноваційно-технологічної співпраці та зонами стимулювання процесів економічного відродження промисловості. За своїм функціональним призначенням індустріальний центр виступатиме високотехнологічною платформою, в рамках якої завдяки формуванню тісних зв'язків між усіма учасниками інноваційного процесу, забезпечуватиметься генерування і виробництво інновацій, розроблення та реалізація на їх основі складних мультигалузевих індустріальних проектів розвитку промисловості України. Формування такого середовища генерування інноваційно-технологічних рішень для відновлення промислового потенціалу українських підприємств забезпечуватиметься за рахунок, по-перше, включення до складу даних центрів таких системоформуючих підприємств, як безпосереднього підприємства промислового комплексу країни, так і освітніх установ та галузевих НДІ, центрів колективного користування й компетенцій, закордонних партнерів з трансферту і передачі технологій й ноу-хау; по-друге, системного моніторингу глобальних тенденцій й трендів промислового розвитку, формування бібліотеки високих технологій й найсучасніших матеріалів і розроблення на цій основі векторів технологічного розвитку промисловості; по-третє, підтримки глибокого взаємовигідного транскордонного партнерства з країнами-учасниками створення єдиної азіатсько-європейської транспортного простору. Саме такий підхід до подолання економічної кризи в Україні, що ґрунтується на формуванні системи багатофункціональних індустріальних центрів, дозволить не тільки реалізувати технологічні зрушення в промисловому комплексі, радикально змінивши структуру й технічний рівень виробництв, але й сприятиме стабілізації економічної ситуації в країні, сформувавши основу для її високотехнологічного розвитку.

Отже, економічне майбутнє України – це високотехнологічний промисловий комплекс. А тому сподіватися на стабілізацію економічної ситуації, не створюючи сприятливих умов для реалізації інноваційно-технологічних трансформацій в промисловості, означає марно очікувати кардинальних змін в соціально-економічному становищі країни. Для подолання технологічного розриву та забезпечення стрімкого економічного зростання на сьогоднішній день основне завдання економічної політики держави полягає в створенні умов для генерування інновацій і забезпечення на їх основі модернізації промисловості. Індустріальні центри мають стати тими точками економічного зростання, що сприятимуть інноваційно-технологічному розвитку промислових виробництв на основі втілення наукоємних, високих технологій, забезпечивши тим самим створення умов для інноваційного розвитку і підвищення конкурентоспроможності України.

### Список використаних джерел

1. Валовой внутренний продукт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/economy/gdp/>. – Загл. с екрана.
2. Офіційний сайт державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>. – Назва з екрана.
3. Индекс инфляции [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/economy/index/inflation/>. – Загл. с екрана.
4. Макогон Ю.В. Причины и факторы экономического кризиса в Украине в условиях военно-политического кризиса на востоке страны [Текст] / Ю.В. Макогон // Вісник економічної науки України. – 2016. - № 1. – С. 196-201.
5. Марчука Е.К. Украина: новая парадигма прогресса [Текст] : Аналитическое исследование / Е. К. Марчук. - К. : Аваллон, 2001. - 223 с.
6. Гриньов Б. Відтік наукового потенціалу з України набув масштабів стихійного лиха [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dt.ua/UKRAINE/vidtik-naukovogo-potencialu-z-ukrayini-nabuv->

[masshtabiv-stihiynogo-liha-ukrayinskiy-naukovec-204712\\_.html](https://dt.ua/UKRAINE/vidtik-naukovogo-potencialu-z-ukrayini-nabuv-masshtabiv-stihiynogo-liha-ukrayinskiy-naukovec-204712_.html). - Назва з екрана.

7. Україна невблаганно втрачає свій інтелектуальний потенціал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://informat.com.ua/uk/ukraina-nevblaganno-vtrachaie-svij-intelektualnij-potencial/>. – Назва з екрана.

УДК 338.45(477)

## РОЗВИТОК ПРОМИСЛОВОСТІ В КОНТЕКСТІ ІНДУСТРІАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

*Блиндюк Р.В., здобувач (УкрДУЗТ)*

Сучасний етап розвитку світової господарської системи характеризується посиленням ролі промисловості в економічному розвитку країн, про що свідчать тенденції, пов'язані з глобальною реіндустріалізацією, поверненням країнами у власні кордони промислових виробництв та стрімким розвитком нових галузей [3]. Промисловість України зіткнулася з глобальною економічною проблемою побудови стратегічної конкурентоздатної економіки. Специфіка даного етапу розвитку полягає в посиленні ролі чинників індустріалізації в формуванні нової інноваційної економіки. У зв'язку з цим зростає необхідність вирішення проблеми формування механізмів і інструментів промислової політики, спрямованих на ефективне використання потенціалу хоча і не багатьох промислових підприємств[2].

Розвиток галузей наукоємного високотехнологічного сектору, який у розвинених країнах поступово займає роль локомотива економічного зростання, в українській економіці залишається вкрай незадовільним[4].

Наслідком реіндустріалізації займає витіснення вітчизняних виробників з внутрішнього ринку України, про що свідчать тенденції скорочення частки продукції вітчизняного виробництва у структурі внутрішнього споживання промислової продукції, також скорочується частка виробленої в Україні промислової продукції у